

Deeltijdse werkhervattingen

met toestemming van de adviserend geneesheren
bij arbeidsongeschikte gerechtigden

Werknemersregeling

2010-2012

Inhoudstafel

Inleiding	5
1 ^e Deel - Toelatingen in het kader van artikel 100,§2 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994	7
I. Wettelijke bepalingen	8
II. Analyse van het cijfermateriaal	9
2 ^e Deel - Het vrijwilligerswerk	35
I. Aantal lopende toelatingen per nationaal nummer	36
II. Aandeel van het vrijwilligerswerk in het totaal aantal toelatingen	37
III. Aantal lopende toelatingen per sociale stand	37
IV. Aantal lopende toelatingen per geslacht	37
V. Aantal toelatingen voor vrijwilligers in de primaire periode of in invaliditeit onderverdeeld per gewest	38
VI. Vrijwilligers per landsbond en per leeftijdsgroep	39
VII. Duur tussen begindatum arbeidsongeschiktheid en begindatum van de toegelaten activiteit	39
VIII. Uittredens	40
3 ^e Deel - Niet-toegelaten activiteit	43
I. Juridisch kader	44
II. Aantal niet-toegelaten activiteiten per ziekenfonds en leeftijdsgroep	45
III. Aantal niet-toegelaten activiteiten onderverdeeld per sociale stand en geslacht	46
IV. Aantal niet-toegelaten activiteiten per gewest	47
4 ^e Deel - Besluit	49

Inleiding

In deze studie wordt een analyse gemaakt van de arbeidsongeschikte werknemers die met toestemming van de adviserend geneesheer een deeltijdse activiteit hebben aangevat. De studie wordt uitgevoerd op gans de populatie uitkeringsgerechtigden en gaat over de periode 2010 tot en met 2012.

Na een periode van arbeidsongeschiktheid is het voor de meeste sociaal verzekerden mogelijk om zonder problemen hun vroegere werkzaamheden te hervatten. Voor een aantal uitkeringsgerechtigden is dit echter niet zo evident. Sommigen kunnen hun uitgeoefende activiteit niet onmiddellijk voor de volle honderd procent hervatten. In de Belgische ziekteverzekering wordt voor die gevallen de mogelijkheid voorzien om gedeeltelijk het werk te hervatten. Deze deeltijdse activiteit zal in heel wat gevallen een opstap zijn naar een voltijdse tewerkstelling in het beroep dat voorheen werd uitgeoefend. In een aantal andere gevallen zal de deeltijdse werkhervatting het hoogst haalbare blijven.

De studie heeft tot doel enig onderzoek te verrichten met betrekking tot de deeltijdse activiteit. Het aantal uitkeringsgerechtigden die gebruik maken van de mogelijkheid om deeltijds te werken wordt per verzekeringsinstelling in kaart gebracht. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt naar leeftijd, sociale stand, geslacht en regio. Voor de toelatingen die in de periode van invaliditeit worden gegeven, wordt de link gelegd met de ziektegroepen die aan de basis liggen van het intrede in invaliditeit.

Alhoewel de gedeeltelijke werkhervatting bij arbeidsongeschikte werknemers niet noodzakelijk een opstap naar een volledige tewerkstelling dient in te houden, wordt nagegaan hoeveel arbeidsongeschikte gerechtigden na een periode van deeltijdse werkhervatting, opnieuw volledig het werk hebben hervat. Hierbij wordt nagegaan of de leeftijd, de sociale stand, het geslacht, de termijn die verloopt tussen het begin van de arbeidsongeschiktheid, de duur van de toegelaten activiteit en het verlenen van een toestemming alsook het volume aan toegelaten arbeid hierop enige invloed uitoefenen. Bestaat er met andere woorden een ideale mix van diverse variabelen die, eens aanwezig, de kans inzake werkhervatting gevoelig verhogen.

De duur van de toestemming wordt geanalyseerd. Het aantal toestemmingen die worden gegeven voor een onbepaalde duur, die bijgevolg de periode van de erkenning van de arbeidsongeschiktheid overschrijden, worden eveneens in kaart gebracht.

Artikel 100, §2 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, bepaalt dat een toegelaten arbeid slechts mogelijk is op voorwaarde dat de sociaal verzekerde, van een geneeskundig oogpunt uit, een vermindering van zijn vermogen van ten minste 50% behoudt. In deze studie zal nagegaan worden of bovenvermelde bepaling als gevolg heeft dat op het terrein de deeltijdse werkhervatting beperkt blijft tot een maximale tewerkstelling van 50%.

De toelatingen die werden gegeven in het kader van vrijwilligerswerk alsook de niet-toegelaten activiteit worden in twee afzonderlijke delen besproken.

Vooreerst wordt een deel gewijd aan de wettelijke bepalingen inzake toegelaten arbeid.

1^e Deel

Toelatingen in het
kader van artikel
100, §2 van de
wet betreffende de
verplichte verzekering
voor geneeskundige
verzorging en
uitkeringen,
gecoördineerd op
14 juli 1994

I. Wettelijke bepalingen

Op grond van artikel 100, §2 van de gecoördineerde wet mag een arbeidsongeschikt erkende gerechtigde na een toestemming van de adviserend geneesheer van het ziekenfonds een activiteit hervatten, op voorwaarde dat hij op medisch vlak een vermindering van zijn vermogen behoudt van minstens 50% (artikel 100, §2 van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994).

De activiteit moet verenigbaar zijn met de aandoening van betrokkene (artikel 230, §2 van het Koninklijk Besluit van 3 juli 1996 tot uitvoering van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994).

De adviserend geneesheer oordeelt over welke arbeid de betrokkene mag hervatten en het werkvolume. In principe moet de betrokkene door de adviserend geneesheer opnieuw opgeroepen worden voor een geneeskundig onderzoek 6 maanden na de hervatting van de toegelaten activiteit, maar dit mag ook op een latere datum als de gegevens in het medisch dossier van de betrokkene dit mogelijk maken.

Krachtens artikel 230 van het Koninklijk Besluit van 3 juli 1996 worden de uitkeringen die een betrokkene ontvangt eventueel verminderd in functie van de hoogte van zijn beroepsinkomen uit de toegelaten activiteit. Daarbij wordt het inkomen volgens bepaalde inkomensschijven (percentage) in mindering gebracht van het bedrag van de uitkering die de betrokkene ontvangt indien hij geen activiteit zou hebben hervat. In het kader van de inspanningen die worden geleverd in het “back to work” plan, werd vanaf 1 januari 2012 de cumulregel tussen uitkeringen en het loon uit een toegelaten activiteit aantrekkelijker gemaakt. Zo wordt het bedrag van het in werkdagen gewaardeerde beroepsinkomen slechts in aanmerking genomen ten belope van het volgende percentage, bepaald per inkomensschijf: :

- eerste schijf van 11,8278 EUR: 0%
- tweede schijf van 7,0967 EUR: 20%
- derde schijf van 7,0967 EUR: 50%
- vierde schijf hoger dan het totaal van de vorige schijven : 75%

Het bedrag van de inkomensschijven wordt bovendien gekoppeld aan het spilindexcijfer 103,14 van kracht op 01/06/1999 (basis 1996 = 100).

II. Analyse van het cijfermateriaal

De gedeeltelijke werkhervatting met voorafgaande toestemming van de adviserend geneesheer werd onderzocht bij de populatie van alle arbeidsongeschikte erkende gerechtigden bij alle ziekenfondsen in de periode van 1.1.2010 tot en met 31.12.2012. De gegevens werden langs elektronische weg aangeleverd aan het RIZIV door de verzekeringsinstellingen en betreffen zowel de toestemmingen in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid als in invaliditeit. Het RIZIV heeft een maximale inspanning gedaan op het vlak van de kwaliteitscontrole van de door de verzekeringsinstellingen aangeleverd cijfermateriaal.

1. Aantal arbeidsongeschikten die in de loop van 2010, 2011 en 2012 een deeltijdse activiteit hebben uitgeoefend

In tabel 1 worden alle arbeidsongeschikte gerechtigden opgenomen die gedurende het jaar 2010, 2011 en 2012 minimaal één dag een toegelaten activiteit hebben uitgeoefend.

Tabel 1 - Evolutie van het aantal beslissingen tot toegelaten arbeid					
VI	Jaar			%	
	2010	2011	2012	2011-2010	2012-2011
LCM	19.281	20.855	21.485	8,16%	3,02%
LNM	1.508	1.619	1.692	7,36%	4,51%
NVSM	9.300	10.551	11.694	13,45%	10,83%
LLM	2.203	2.317	2.379	5,17%	2,68%
LOZ	5.898	6.492	6.968	10,07%	7,33%
HZIV	116	130	137	12,07%	5,38%
Totaal	38.306	41.964	44.355	9,55%	5,70%

Het aantal gerechtigden die in de onderzochte periode van de adviserend geneesheren een toelating tot deeltijdse activiteit hebben gekregen kent een gestage groei. Ten opzichte van 2011 is hun aantal in 2012 met 5,7% gestegen tot 44.355.

2. Aantal arbeidsongeschikte gerechtigden die op 31 december 2010, 2011 en 2012 een deeltijdse activiteit uitoefenen

a. Aantal lopende toelatingen op 31 december per landsbond, sociale stand en geslacht

Op 31.12.2010 oefenden 23.905 arbeidsongeschikte gerechtigden een deeltijdse activiteit uit. In 2011 is dit aantal gestegen tot 26.772 of een stijging met 11,99%. Deze stijgende trend zet zich verder in 2012. In dat jaar waren 28.257 toelatingen actief op 31 december. Ten opzichte van 2011 is dit een toename met 5,55%.

Tabel 2 - Evolutie van het aantal lopende toelatingen op 31/12 per VI					
VI	Jaar			%	
	2010	2011	2012	2011-2010	2012-2011
LCM	12.080	13.490	14.231	11,67%	5,49%
LNM	896	976	657	8,93%	-32,68%
NVSM	5.890	6.879	7.750	16,79%	12,66%
LLM	1.373	1.474	1.375	7,36%	-6,72%
LOZ	3.609	3.890	4.160	7,79%	6,94%
HZIV	57	63	84	10,53%	33,33%
Totaal	23.905	26.772	28.257	11,99%	5,55%

Op het totaal aantal toelatingen dd. 31.12.2012 wordt 27,52% uitgeoefend door arbeiders mannen en 10,98% door mannelijke bedienden. 34,43% van het totale aantal toelating wordt uitgeoefend door vrouwelijke bedienden. Vrouwelijke arbeiders vertegenwoordigen 27,07% van het totaal. De reden ligt uiteraard in het feit dat er veel meer vrouwelijke bedienden zijn dan arbeiders. Dit is niet het geval bij de mannelijke populatie waar er meer arbeiders zijn dan bedienden. Globaal werken er op 31.12.2012 meer arbeiders (54,58%) dan bedienden (45,42%) deeltijds. Naar geslacht zijn er duidelijk meer vrouwen die deeltijds werken dan mannen. Eind 2012 werd 61,50% van de 28.257 toelatingen uitgevoerd door vrouwen. De mannen vertegenwoordigen slechts 38,50%.

Tabel 3 - Aantal lopende toelatingen op 31.12 per VI, sociale stand en geslacht						
31.12.2012						
VI	AM	AV	BM	BV	Totaal	%
LCM	3.966	3.527	1.712	5.026	1.4231	50,36%
LNМ	183	160	82	232	657	2,33%
NVSM	2.296	2.608	584	2.262	7.750	27,43%
LLM	459	412	119	385	1.375	4,87%
LOZ	837	921	595	1.807	4.160	14,72%
HZIV	35	20	11	18	84	0,30%
Totaal	7.776	7.648	3.103	9.730	28.257	100,00%
%	27,52%	27,07%	10,98%	34,43%	100,00%	
Sociale stand	Arbeiders : 54,58%	Bedienden : 45,42%				
Geslacht	Mannen : 38,50%	Vrouwen : 61,50%				

b. Aantal lopende toelatingen op 31 december per lansbond, opgesplitst tussen toelatingen in primaire ongeschiktheid of in invaliditeitsperiode.

Van de 26.772 personen met een toestemming op 31/12/2011 bevindt 17,88% zich in primaire arbeidsongeschiktheid en 82,12% in invaliditeit. Voor 2012 zijn de percentages vergelijkbaar: 16,93% in primaire arbeidsongeschiktheid en 83,07% in invaliditeit.

Tabel 4 - Lopende toelatingen per VI, opsplitsing primaire en invaliditeit						
VI	2011			2012		
	Primaire	Invaliditeit	Totaal	Primaire	Invaliditeit	Totaal
LCM	2.477	11.013	13.490	2.341	11.890	14.231
LNМ	207	769	976	164	493	657
NVSM	1.181	5.698	6.879	1.230	6.520	7.750
LLM	228	1.246	1.474	208	1.167	1.375
LOZ	685	3.205	3.890	825	3.335	4.160
HZIV	9	54	63	17	67	84
Totaal	4.787	21.985	26.772	4.785	23.472	28.257
%	17,88%	82,12%	100,00%	16,93%	83,07%	100,00%

c. Aantal lopende toelatingen per sociale stand, leeftijdsgroep en geslacht op 31/12

Gedeeltelijke werkhervatting komt vooral voor bij arbeidsongeschikte gerechtigden van middelbare leeftijd en ouder. Deze vaststelling geldt onafhankelijk van sociale stand of geslacht. Van de gerechtigden die een deeltijdse activiteit uitoefenen zijn er in 2012 78,98% ouder dan 40 jaar.

Tabel 5 - Lopende toelatingen op 31/12 per sociale stand, geslacht en leeftijdsgroep

Toelatingen - %												
	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-99	Totaal
AM	0 0,00%	88 1,13%	267 3,43%	485 6,24%	631 8,11%	992 12,76%	1.491 19,17%	1.682 21,63%	1.461 18,79%	674 8,67%	5 0,06%	7.776 100,00%
AV	1 0,01%	57 0,75%	260 3,40%	467 6,11%	764 9,99%	1.245 16,28%	1.693 22,14%	1.652 21,60%	1.095 14,32%	413 5,40%	1 0,01%	7.648 100,00%
BM	1 0,03%	17 0,55%	86 2,77%	192 6,19%	277 8,93%	383 12,34%	518 16,69%	656 21,14%	650 20,95%	319 10,28%	4 0,13%	3.103 100,00%
BV	0 0,00%	90 0,92%	402 4,13%	763 7,84%	1.092 11,22%	1.549 15,92%	2.086 21,44%	1.955 20,09%	1.274 13,09%	518 5,32%	1 0,01%	9.730 100,00%
Totaal	2 0,01%	252 0,89%	1.015 3,59%	1.907 6,75%	2.764 9,78%	4.169 14,75%	5.788 20,48%	5.945 21,04%	4.480 15,85%	1.924 6,81%	11 0,04%	28.257 100,00%

d. Aantal lopende toelatingen op 31 december per arrondissement, provincie en gewest

In absolute termen worden de meeste toelatingen voor het uitoefenen van een deeltijdse activiteit gegeven in Vlaanderen (68,18%). Wallonië en Brussel vertegenwoordigen respectievelijk 26,50 % en 4,99 %.

Tabel 6 - Lopende toelatingen op 31/12 per gewest

31.12.2012		
Gewest	Toelatingen	%
Brussel	1.409	4,99%
Vlaanderen	19.266	68,18%
Wallonië	7.490	26,50%
Onbekend	92	0,33%
Totaal	28.257	100,00%

Ter informatie wordt in tabel 7 de toegelaten activiteit uitgesplitst per arrondissement en provincie.

Tabel 7 - Verdeling toelatingen deeltijdse activiteit per arrondissement, provincie en gewest per 31.12.2012					
31.12.2012					
Vlaanderen		Wallonië		Brussel	
Antwerpen	2.262	Nivelles	807	Brussel	1.409
Mechelen	914	Provincie Waals Brabant	807		
Turnhout	1.054	Ath	303		
Provincie Antwerpen	4.230	Charleroi	711		
Halle/Vilvoorde	1.371	Mons	633		
Leuven	1.817	Mouscron	153		
Provincie Vlaams-Brabant	3.188	Soignies	426		
Brugge	934	Thuin	361		
Diksmuide	249	Tournai	497		
Ieper	563	Provincie Henegouwen	3.084		
Kortrijk	1.280	Huy	234		
Oostende	484	Liège	1.266		
Roeselare	680	Verviers	578		
Tielt	354	Waremmé	209		
Veurne	192	Provincie Luik	2.287		
Provincie West-Vlaanderen	4.736	Arlon	66		
Aalst	739	Bastogne	141		
Dendermonde	489	Marche-en-Famenne	134		
Eeklo	273	Neufchâteau	149		
Gent	1.569	Virton	94		
Oudenaarde	381	Provincie Luxemburg	584		
Sint-Niklaas	773	Dinant	179		
Provincie Oost-Vlaanderen	4.224	Namur	482		
Hasselt	1.612	Philippeville	67		
Maaseik	740	Provincie Namen	728		
Tongeren	536				
Provincie Limburg	2.888				
Totaal	19.266		7.490		1.409

In tabel 8 wordt het aantal invaliden met een lopende toegestane activiteit, per arrondissement, per provincie afgezet ten opzichte van de totale populatie aan invaliden.

Tabel 8 - Procentueel aandeel van het aantal toelatingen in invaliditeit t.o.v. aantal invaliden per arrondissement en provincie			
Provincie	Lopende toelatingen in invaliditeit	Aantal invaliden	%
Antwerpen	1.880	20.612	9,12%
Mechelen	760	7.779	9,77%
Turnhout	909	11.285	8,05%
Provincie Antwerpen	3.549	39.676	8,94%
Bruxelles/Brussel	1188	24.544	4,84%
Halle/Vilvoorde	1103	10.707	10,30%
Leuven	1542	12.263	12,57%
Provincie Vlaams-Brabant	2.645	22.970	11,52%
Nivelles	653	7.474	8,74%
Provincie Waals-Brabant	653	7.474	8,74%
Brugge	756	5.951	12,70%
Diksmuide	201	1.507	13,34%
Ieper	470	2.792	16,83%
Kortrijk	1103	7.370	14,97%
Oostende	414	4.519	9,16%
Roeselare	577	3.856	14,96%
Tielt	292	1.813	16,11%
Veurne	165	1.551	10,64%
Provincie West-Vlaanderen	3.978	29.359	13,55%
Aalst	595	7.521	7,91%
Dendermonde	390	5.241	7,44%
Eeklo	206	2.057	10,01%
Gent	1294	11.006	11,76%
Oudenaarde	296	3.088	9,59%
Sint-Niklaas	651	5.642	11,54%
Provincie Oost-Vlaanderen	3.432	34.555	9,93%
Ath	253	2.782	9,09%
Charleroi	590	17.659	3,34%
Mons	549	11.583	4,74%
Mouscron	133	1.755	7,58%
Soignies	370	6.576	5,63%
Thuin	300	5.985	5,01%
Tournai	432	4.828	8,95%

Tabel 8 - Procentueel aandeel van het aantal toelatingen in invaliditeit t.o.v. aantal invaliden per arrondissement en provincie			
Provincie Henegouwen	2.627	51.168	5,13%
Huy	186	2.907	6,40%
Liège	1015	19.877	5,11%
Verviers	459	6.169	7,44%
Waremme	163	2.102	7,75%
Provincie Luik	1.823	31.055	5,87%
Hasselt	1401	13.006	10,77%
Maaseik	615	6.213	9,90%
Tongeren	454	5.744	7,90%
Provincie Limburg	2.470	24.963	9,89%
Arlon	51	726	7,02%
Bastogne	115	953	12,07%
Marche-en-Famenne	105	1.459	7,20%
Neufchateau	128	1.434	8,93%
Virton	77	937	8,22%
Provincie Luxemburg	476	5.509	8,64%
Dinant	131	2.274	5,76%
namur	364	6.916	5,26%
Philippeville	57	1.581	3,61%
Provincie Namen	552	10.771	5,12%
Totaal	23.393	282.044	8,29%
Onbekend	79	1.497	5,28%
Totaal	23.472	283.541	8,28%

Uit deze informatie blijkt dat landelijk 8,28% van het totaal aantal arbeidsongeschikte invaliden op 31/12/2012 een toelating hadden verkregen om een deeltijdse activiteit uit te oefenen. Het aantal door de adviserend geneesheren gegeven toelatingen verschilt evenwel zeer sterk van provincie tot provincie, waarbij het opvalt dat alle Vlaamse provincies zich boven het landelijk gemiddelde bevinden. Koploper is de provincie West-Vlaanderen waar 13,55% van de invaliden deeltijds werkt. Het activeren van invaliden via de toepassing van artikel 100,§2 verloopt moeizamer ten zuiden van de taalgrens. Met uitzondering van de provincie Luxemburg (8,64%) en Waals-Brabant (8,74%) scoren alle andere Waalse provincies onder het nationaal gemiddelde. De provincies Luik en Henegouwen boeken met respectievelijk 5,87% en 5,13% de slechtste resultaten. In het Brussels Gewest oefent slechts 4,84% van de arbeidsongeschikte invaliden een deeltijdse activiteit uit.

Op arrondissementeel vlak zijn het vooral de arrondissementen Charleroi, Philippeville, Bergen, Thuin en Luik, die een mindere score laten optekenen.

Bovenvermelde vaststelling vindt voor een deel zijn verklaring in de sociale economische situatie. In de geciteerde provincies en arrondissementen alsook in Brussel is de tewerkstellingsgraad laag en het aantal laaggeschoolden hoog. Voor gerechtigden met een arbeidshandicap kan worden aangenomen dat het dan nog moeilijker is om aangepaste arbeid te vinden. Daar tegenover staat dat de provincie Limburg, die qua opleidingsniveau, inkomen en tewerkstellingsgraad tot de minste in Vlaanderen behoort, toch 9,89% van zijn invaliden, via artikel 100,§2, deeltijds aan de slag gaan. Dit is op de provincie Antwerpen na het laagste percentage in Vlaanderen, maar toch een

stuk boven het landelijke gemiddelde van 8,28%.

e. Aantal lopende toelatingen op 31 december per ziektegroep, sociale stand en geslacht in de invaliditeitsperiode

Het leggen van een verband tussen de ziektegroepen en de toegelaten activiteit is enkel mogelijk in de periode van invaliditeit. Het ontbreken van individuele gegevens en van de medische code, laat niet toe deze oefening uit te voeren in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid.

Uit tabel 9 kan worden afgeleid dat de meest voorkomende ziektegroepen met name ziektegroep 5 en 13 niet zo goed scoren op het vlak van het aantal toelatingen tot deeltijdse activiteit. Voor ziektegroep 5 oefent 7,47% van het totaal aantal invaliden een deeltijdse activiteit uit. Ziektegroep 13 scoort met 7,97 % iets beter. Sinds 2009 blijven deze percentages relatief stabiel. Het totaal percentage invaliden die een deeltijdse arbeid uitoefenen in 2012 bedraagt 8,28%.

Tabel 9 - Aantal lopende toelatingen op 31.12 per ziektegroep, sociale stand en geslacht in de periode van invaliditeit

ZG	AM			AV			BM			BV			Totaal		%
	Inv.	Toel	%	Inv.	Toel	%	Inv.	Toel	%	Inv.	Toel	%	Inv.	Toel	
1	1.046	73	6,98%	631	43	6,81%	244	32	13,11%	365	63	17,26%	2.286	211	9,23%
2	4.580	361	7,88%	6.577	717	10,90%	1.155	252	21,82%	5.279	1.363	25,82%	17.591	2.693	15,31%
3	2.699	105	3,89%	1.925	98	5,09%	436	64	14,68%	907	96	10,58%	5.967	363	6,08%
4	119	17	14,29%	208	14	6,73%	25	5	20,00%	116	20	17,24%	468	56	11,97%
5	32.830	2.304	7,02%	34.042	1.896	5,57%	8.571	770	8,98%	22.728	2.359	10,38%	98.171	7.329	7,47%
6	6.245	367	5,88%	5.261	339	6,44%	1.500	226	15,07%	3.863	622	16,10%	16.869	1.554	9,21%
7	10.708	563	5,26%	4.597	266	5,79%	2.034	287	14,11%	2.433	362	14,88%	19.772	1.478	7,48%
8	2.928	71	2,42%	1.893	50	2,64%	312	24	7,69%	665	52	7,82%	5.798	197	3,40%
9	2.615	151	5,77%	2.281	141	6,18%	505	63	12,48%	1.331	217	16,30%	6.732	572	8,50%
10	839	78	9,30%	854	53	6,21%	159	31	19,50%	468	81	17,31%	2.320	243	10,47%
11	0	1	0,00%	364	10	2,75%	0	0	0,00%	163	12	7,36%	527	23	4,36%
12	544	37	6,80%	624	38	6,09%	83	11	13,25%	292	35	11,99%	1.543	121	7,84%
13	32.255	1.873	5,81%	31.047	2.154	6,94%	3.269	403	12,33%	13.072	1.917	14,66%	79.643	6.347	7,97%
14	584	54	9,25%	612	50	8,17%	93	21	22,58%	335	59	17,61%	1.624	184	11,33%
15	0	0	0,00%	15	2	13,33%	0	0	0,00%	8	4	50,00%	23	6	26,09%
16	2.047	124	6,06%	1.852	134	7,24%	406	71	17,49%	1.391	215	15,46%	5.696	544	9,55%
17	10.217	679	6,65%	4.584	288	6,28%	1.328	204	15,36%	2.254	291	12,91%	18.383	1.462	7,95%
?	62	20	-	36	17	-	14	18	-	16	34	-	128	89	69,53%
Totaal	110.318	6.878	6,23%	97.403	6.310	6,48%	20.134	2.482	12,33%	55.686	7.802	14,01%	283.541	23.472	8,28%

OMSCHRIJVING VAN DE ZIEKTEGROEPEN

- 1 Besmettelijke en parasitaire ziekten
- 2 Gezwollen
- 3 Endocriene, voedings- en stofwisselingsziekten
- 4 Ziekten van het bloed en bloedvormende organen
- 5 Psychische stoornissen
- 6 Ziekten van het zenuwstelsel en de zintuigen
- 7 Ziekten van het hartvaatstelsel
- 8 Ziekten van de ademhalingswegen
- 9 Ziekten van het spijsverteringsstelsel
- 10 Ziekten van het urogenitaalsysteem
- 11 Complicaties van zwangerschap, bevalling en kraambed
- 12 Ziekten van de huid en de celweefsels
- 13 Ziekten van het bewegingsstelsel en het bindweefsel
- 14 Congenitale afwijkingen
- 15 Aandoeningen met oorsprong in de perinatale periode
- 16 Symptomen en onvolledig omschreven ziektebeelden
- 17 Ongevalsletsels en vergiftigingen

Uit volgend cijfermateriaal (jaar 2012) kan worden afgeleid, dat de groep van psychische stoornissen die deeltijds aan de slag is, ondervertegenwoordigd is in verhouding tot het aantal invaliden die aan deze ziekten lijden. Het aantal invaliden die tot ziektegroep 5 behoort, bedraagt 34,24% daar waar zij slechts 31,22% van het totaal aantal toelatingen vertegenwoordigt. Vooral bij de bedienden valt het op dat relatief weinig invaliden de stap naar deeltijds werk zetten. Mannelijke bedienden die lijden aan ziektegroep 5 vertegenwoordigen 42,57% van het aantal invaliden daar waar zij in het totaal van het aantal toelatingen slechts 31,02% vertegenwoordigen. Bij vrouwelijke bedienden belopen de percentages respectievelijk 40,81 en 30,24%. Bij arbeiders liggen de verhoudingen duidelijk anders. Het aandeel van de mannelijke arbeiders in het totaal aantal toelatingen ligt voor ziektegroep 5 zelfs hoger dan hun aandeel in totaal van het aantal invaliden. Bedienden met ernstige mentale, psychische en/of psychiatrische problemen, gecombineerd met sociale problemen, zijn moeilijker toeleidbaar naar het hervatten van hun activiteit. Zoals verder in deze studie zal blijken, is de kans op herval en terugkeer naar volledige arbeidsongeschiktheid binnen deze ziektegroep ook groter. Het aantal toelatingen ten opzichte van het aantal invaliden in ziektegroep 5 is afgenomen van 7,77% in 2010 naar 7,47% in 2012.

Ook voor de ziektegroep 13 - Ziekten van het bewegingsstelsel en het bindweefsel ligt het aandeel van toegelaten activiteit lager dan hun aandeel in het totaal van het aantal invaliden. In tegenstelling evenwel tot de ziektegroep van de psychische stoornissen blijkt zich voor de musculoskeletale problematiek een gunstige evolutie af te spelen. In 2010 lag het aandeel van de toegelaten activiteit voor alle categorieën (AM, AV, BM, en BV) beduidend lager dan hun aandeel in het totaal aantal invaliden. In 2012 is dit niet meer het geval. Bij AV en BV overstijgt het aandeel van de toelatingen voor ziektegroep 13 het aandeel in het totaal aantal invaliden. Bij de mannen verkleint de kloof tussen beide percentages. Daar waar in 2010 in de totaliteit 22,77% van alle toelatingen zich in de ziektegroep 13 bevonden met een aandeel invaliden van 26,98%, is het aandeel van de toelatingen in 2012 gestegen tot 27,04%, met een aandeel invaliden van 28,09%. Het aantal toelatingen ten opzichte van het aantal invaliden dat zich in ziektegroep 13 bevindt is dan ook gestegen van 7,36% in 2010 naar 7,97% in 2012.

Hart- en vaatziekten (ziektegroep 7) scoort op het vlak van gedeeltelijke werkhervatting onder het gemiddelde.

f. Aantal toelatingen gegeven met een looptijd van onbepaalde duur

De adviserend geneesheren kunnen de arbeidsongeschikte gerechtigden een toelating voor het uitvoeren van een deeltijdse activiteit geven die onbeperkt is in de tijd. Uit onderstaande cijfers blijkt dat van deze mogelijkheid veelvuldig gebruik wordt gemaakt. Van zij die nog actief waren op 31.12.2012, hebben 86,35% in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid een toelating met een looptijd van onbepaalde duur bekomen. In invaliditeit hebben 90,37% van de toelatingen geen einddatum.

Tabel 11 - Aantal toelatingen voor onbepaalde duur									
	2010			2011			2012		
	PAO	Inv.	Totaal	PAO	Inv.	Totaal	PAO	Inv.	Totaal
Toelating einddatum onbepaald	1.832	14.156	15.988	2.712	17.540	20.252	4.132	21.211	25.343
Totaal	4.056	19.849	23.905	4.787	21.985	26.772	4.785	23.472	28.257
%	45,17%	71,32%	66,88%	56,65%	79,78%	75,65%	86,35%	90,37%	89,69%

Het aantal toelatingen zonder beperking in de tijd is de afgelopen jaren zeer sterk toegenomen. Daar waar in 2010 “slechts” 66,88% van de toelatingen geen einddatum vermelden, bedroeg dit percentage in 2012 89,69%.

Alhoewel de reglementering het toelaat en de adviserend geneesheren argumenteren dat het geven van een in de tijd niet gelimiteerde toestemming wordt toegestaan om te vermijden dat de sociaal verzekerden, in geval zij vergeten een verlenging van de toestemming te vragen, een niet-toegelaten activiteit uitoefenen, blijft het massaal geven van toelatingen zonder einddatum een aantal vragen oproepen. De vraag kan gesteld worden of de toegelaten activiteit met een onbeperkte duur even goed wordt opgevolgd en of deze toelating eveneens niet wordt gegeven voor strikt in de tijd beperkte activiteiten. De instroom in het systeem van deeltijdse activiteit wordt zeker zeer goed gedocumenteerd maar de opvolging ervan alsook de stopzetting van de activiteit veel minder. Dit alles maakt dat de gegevensstroom veeleer toelatingen dan wel reële werkzaamheid registreert.

Een regelmatige en kwaliteitsvolle controle op de deeltijdse arbeid vermindert trouwens ook het risico dat tewerkstellingsvallen worden gecreëerd. De combinatie van werken en het ontvangen van een uitkering is in een aantal gevallen financieel zeer aantrekkelijk, waardoor de motivatie om uit de deeltijdse activiteit te stappen mogelijk vermindert.

3. Intredens

a. Intredens per landsbond en per sociale stand en geslacht

In 2012 hebben 20.542 arbeidsongeschikte gerechtigden een deeltijdse activiteit aangevat. Het aantal intredens blijft een stijgende trend vertonen. Ten opzichte van 2011 hebben 5,67% meer arbeidsongeschikte gerechtigden een toegelaten activiteit opgestart. Van 2010 tot 2012 is er een toename van het aantal intredens van 17.815 tot 20.542 (15,31%).

Tabel 12 - Evolutie van het aantal intredens per VI					
VI	2010	2011	2012	2011/2010	2012/2011
LCM	8.713	9.369	9.694	7,53%	3,47%
LNМ	765	815	905	6,54%	11,04%
NVSM	4.395	5.014	5.330	14,08%	6,30%
LLM	988	1.039	1.088	5,16%	4,72%
LOZ	2.878	3.125	3.444	8,58%	10,21%
HZIV	76	77	81	1,32%	5,19%
Totaal	17.815	19.439	20.542	9,12%	5,67%

Naar geslacht zijn het in 2011 en 2012, net zoals in de voorgaande jaren, vooral vrouwen die starten met een deeltijdse activiteit. De vrouwelijke bedienden nemen iets minder dan 40% van de totale nieuwe intredens voor hun rekening. Mannelijke bedienden daarentegen zijn de kleinste groep. Zij nemen ongeveer 13% van de intredens voor hun rekening.

Tabel 13 - Intredens per sociale stand, geslacht en VI										
VI	2011					2012				
	AM	AV	BM	BV	Totaal	AM	AV	BM	BV	Totaal
LCM	2.074	2.133	1.303	3.859	9.369	2.150	2.209	1.397	3.938	9.694
LNLM	175	226	96	318	815	218	217	118	352	905
NVSM	1.283	1.558	486	1.687	5.014	1.329	1.738	519	1.744	5.330
LLM	304	300	118	317	1.039	291	367	95	335	1.088
LOZ	531	682	483	1.429	3.125	635	716	561	1.532	3.444
HZIV	28	19	8	22	77	24	26	10	21	81
Totaal	4.395	4.918	2.494	7.632	19.439	4.647	5.273	2.700	7.922	20.542
%	22,61%	25,30%	12,83%	39,26%	100%	22,62%	25,67%	13,14%	38,56%	100%
In percent - 2012/2011										
LCM	3,66%	3,56%	7,21%	2,05%	3,47%					
LNLM	24,57%	-3,98%	22,92%	10,69%	11,04%					
NVSM	3,59%	11,55%	6,79%	3,38%	6,30%					
LLM	-4,28%	22,33%	-19,49%	5,68%	4,72%					
LOZ	19,59%	4,99%	16,15%	7,21%	10,21%					
HZIV	-14,29%	36,84%	25,00%	-4,55%	5,19%					
Totaal	5,73%	7,22%	8,26%	3,80%	5,67%					

b. Intredens per landsbond en ziekteperiode

Tabel 14 - Intredens per landsbond en per ziekteperiode						
VI	2012					
	Primaire arbeidsongeschiktheid			Invaliditeit		
	Toelatingen	Gevallen	%	Toelatingen	30.06.2012	%
LCM	7.083	163.717	4,33%	2.611	100.565	2,60%
LNLM	670	16.255	4,12%	235	12.440	1,89%
NVSM	3.872	153.313	2,53%	1.458	102.182	1,43%
LLM	769	21.907	3,51%	319	17.822	1,79%
LOZ	2.494	53.793	4,64%	950	42.318	2,24%
HZIV	58	2.860	2,03%	23	1.687	1,36%
Totaal	14.946	411.845	3,63%	5.596	277.014	2,02%

In 2012 zijn er in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid 14.946 arbeidsongeschikte ge-rechtigden een deeltijdse activiteit begonnen. In verhouding tot het aantal gevallen in primaire arbeidsongeschiktheid gaat het hier om 3,63%. Het aantal intredens in invaliditeit ligt met 5.596 gevoelig lager. In verhouding tot de populatie invaliden start 2,02% een deeltijdse activiteit.

72,76% van zij die deeltijds werk aanvatten, doen dat in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid. De overige treden in het systeem in wanneer zij reeds invalide zijn.

c. Intredens per gewest

Met iets meer dan 72% situeren de meeste intredens zich in Vlaanderen. Wallonië neemt 23,5% van de intredens voor zijn rekening. Het aandeel van Brussel ligt iets boven de 4%.

Tableau 15 - Intredens per gewest		
2012		
Gewest	Entrées	%
Gewest Brussel	836	4,07%
Gewest Vlaanderen	14.796	72,03%
Gewest Wallonië	4.832	23,52%
Onbekend	78	0,38%
Totaal	20.542	100,00%

d. Intredens per landsbond en per leeftijdsgroep

Tabel 16 - Intredens per landsbond en per leeftijdsgroep											
VI	loontrekkenden 2012										
	Leeftijdscategorie - in percent										
	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	Totaal
LCM	10 0,10%	305 3,15%	798 8,23%	1.149 11,85%	1.265 13,05%	1.593 16,43%	1.934 19,95%	1.601 16,52%	856 8,83%	183 1,89%	9.694 100,00%
LNLM	- 0,00%	24 2,65%	72 7,96%	104 11,49%	116 12,82%	138 15,25%	184 20,33%	147 16,24%	86 9,50%	34 3,76%	905 100,00%
NVSM	3 0,06%	146 2,74%	405 7,60%	622 11,67%	782 14,67%	1.012 18,99%	1.014 19,02%	818 15,35%	419 7,86%	109 2,05%	5.330 100,00%
LLM	1 0,09%	31 2,85%	84 7,72%	121 11,12%	106 9,74%	173 15,90%	237 21,78%	198 18,20%	110 10,11%	27 2,48%	1.088 100,00%
LOZ	2 0,06%	92 2,67%	234 6,79%	359 10,42%	510 14,81%	640 18,58%	682 19,80%	553 16,06%	292 8,48%	80 2,32%	3.444 100,00%
HZIV	- 0,00%	2 2,47%	3 3,70%	15 18,52%	8 9,88%	11 13,58%	16 19,75%	15 18,52%	6 7,41%	5 6,17%	81 100,00%
To- taal	16 0,08%	600 2,92%	1596 7,77%	2370 11,54%	2787 13,57%	3567 17,36%	4067 19,80%	3332 16,22%	1769 8,61%	438 2,13%	20.542 100,00%

De meeste intredens doen zich voor bij arbeidsongeschikte gerechtigden van middelbare leeftijd. 53,38% van de gerechtigden beginnen met hun deeltijdse activiteit tussen 40 en 54 jaar.

e. Intredens volgens ziektegroep

Het leggen van een verband de ziektegroepen en de toegelaten activiteit is enkel mogelijk in de periode van invaliditeit. Het ontbreken van individuele gegevens en van de medische code, laat niet toe deze oefening uit te voeren in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid.

Het is opvallend dat voor het jaar 2012 veel deeltijdse werkherstellingen zijn aangevat door arbeidsongeschikte gerechtigden die lijden aan een psychische stoornis. Meer dan 39% van de starters komen uit deze ziektegroep. Een kwart van zij die een deeltijdse activiteit aanvangen, starten vanuit een musculoskeletale problematiek.

Tabel 17 - Intredens per ziektegroep, sociale stand en geslacht										
2012										
ZG	AM	%	AV	%	BM	%	BV	%	Totaal	%
1	14	0,83%	14	0,95%	6	1,09%	7	0,37%	41	0,73%
2	81	4,80%	161	10,89%	61	11,11%	353	18,75%	656	11,72%
3	21	1,25%	14	0,95%	9	1,64%	18	0,96%	62	1,11%
4	4	0,24%	2	0,14%	0	0,00%	3	0,16%	9	0,16%
5	676	40,09%	525	35,52%	228	41,53%	768	40,79%	2.197	39,26%
6	55	3,26%	58	3,92%	30	5,46%	72	3,82%	215	3,84%
7	94	5,58%	41	2,77%	37	6,74%	57	3,03%	229	4,09%
8	17	1,01%	8	0,54%	2	0,36%	5	0,27%	32	0,57%
9	30	1,78%	33	2,23%	8	1,46%	38	2,02%	109	1,95%
10	10	0,59%	12	0,81%	4	0,73%	12	0,64%	38	0,68%
11	0	0,00%	2	0,14%	0	0,00%	3	0,16%	5	0,09%
12	11	0,65%	11	0,74%	3	0,55%	7	0,37%	32	0,57%
13	468	27,76%	451	30,51%	102	18,58%	389	20,66%	1.410	25,20%
14	5	0,30%	11	0,74%	4	0,73%	10	0,53%	30	0,54%
15	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	2	0,11%	2	0,04%
16	28	1,66%	34	2,30%	7	1,28%	57	3,03%	126	2,25%
17	168	9,96%	97	6,56%	45	8,20%	76	4,04%	386	6,90%
?	4	0,24%	4	0,27%	3	0,55%	6	0,32%	17	0,30%
Totaal	1.686	100%	1.478	100%	549	100%	1.883	100%	5.596	100%

f. Intredens per toegestaan werkvolume

Tabel 18 geeft het volume aan gepresteerde arbeid voor wat betreft de intredens.

Tabel 18 - Intredens per toegestaan werkvolume		
2012		
cat : 00 - 4:59	723	3,52%
cat : 05 - 9:59	1.212	5,90%
cat : 10 - 14:59	2.120	10,32%
cat : 15 - 19:59	9.394	45,73%
cat : 20 - 24:59	6.528	31,78%
cat : 25 - 29:59	154	0,75%
cat : 30 - 34:59	129	0,63%
cat : 35 - 39:59	150	0,73%
cat : 40 - 99:59	131	0,64%
Totaal	20.542	100,00%

Wat uit tabel 18 onmiddellijk opvalt, is dat de meeste toelatingen ongeveer een halve tewerkstelling betreffen. Ruim meer dan drie kwart (77,51%) van de gerechtigden die in 2012 een activiteit hebben aangevangen, werken tussen 15 en 25 uren per week. Maar liefst 97,25% van alle nieuwe toelatingen hebben een arbeidsvolume van minder dan 25 uur. Minder dan 3% werk meer dan halftijds. Deze vaststelling heeft mogelijk te maken met de bepaling van artikel 100, §2 van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994. Artikel 100, §2 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, bepaalt dat een toegelaten arbeid slechts mogelijk is op voorwaarde dat de sociaal verzekerde, van een geneeskundig oogpunt uit, een vermindering van zijn vermogen van ten minste 50% behoudt. Niettegenstaande op basis van dit artikel arbeidsvolumes van meer dan 50% perfect kunnen worden toegekend, worden de adviserend geneesheren door bovenvermeld artikel mogelijk beïnvloed om de toelating te beperken tot maximaal een halftijdse tewerkstelling. Een mogelijke verklaring voor die houding kan worden gevonden in het feit dat het toekennen van werkvolumes van 75% of meer, nog moeilijk kan worden verzoend met de geciteerde 50% regel. Nochtans blijkt uit getuigenissen op het terrein van bijv. kankerpatiënten, dat een bruuske overstap van 50% tewerkstelling naar een volledige werkhervatting voor velen te hoog is gegrepen. Bij weigering van de adviserend geneesheer om meer dan halftijdse tewerkstelling toe te staan, is een terugkeer naar volledige arbeidsongeschiktheid vaak dan de enige uitweg.

4. Uittredens

a. Aantal uittredens onderverdeeld naar de reden van de stopzetting van de deeltijdse activiteit

In tabel 19 wordt het aantal gevallen meegedeeld die hun deeltijdse activiteit in 2011 en 2012 hebben beëindigd. Tevens wordt de reden vermeld die aan de basis ligt van de stopzetting.

Uit deze tabel blijkt dat 17.009 gerechtigden in 2011 hun deeltijdse activiteit hebben beëindigd. In 2012 is het aantal gestegen tot 18.386.

Van het aantal gerechtigden die stoppen met een deeltijdse activiteit keert ongeveer 40% terug naar een voltijdse werkhervatting. Het instrument van deeltijdse werkhervatting is dus wel degelijk zeer belangrijk als opstap naar voltijds werk.

Een derde van zij die deeltijds hebben gewerkt, kunnen de tewerkstelling, omwille van hun gezondheidstoestand, niet volhouden en keren terug naar volledige arbeidsongeschiktheid.

In verhouding tot het totaal aantal toelatingen, hervat 16,38% van de gerechtigden het werk volledig en 12,6% keert terug naar arbeidsongeschiktheid.

Tabel 19 - Uittredens naar reden van de stopzetting van de deeltijdse activiteit						
	2011			2012		
	Uittredens	% op totaal uittredens	% op totaal toelating	Uittredens	% op totaal uittredens	% op totaal toelating
Terugkeer naar volledige A.O.	4.820	28,34%	11,49%	5.578	30,34%	12,58%
Voltijdse werkhervatting	6.922	40,70%	16,50%	7.266	39,52%	16,38%
Werkloosheid	103	0,61%	0,25%	114	0,62%	0,26%
Overlijden	136	0,80%	0,32%	155	0,84%	0,35%
(Brug)pensionering	307	1,80%	0,73%	358	1,95%	0,81%
Uitsluiting Adviserend geneesheer	1.345	7,91%	3,21%	1.497	8,14%	3,38%
Uitsluiting GRI	168	0,99%	0,40%	159	0,86%	0,36%
Mutatie	8	0,05%	0,02%	0	0,00%	0,00%
Nooit deeltijds hervat	183	1,08%	0,44%	161	0,88%	0,36%
Andere	1.294	7,61%	3,08%	2.196	11,94%	4,95%
Onbekend	1.723	10,13%	4,11%	902	4,91%	2,03%
Totaal	17.009	100%	40,53%	18.386	100%	41,45%
Aantal toelatingen	41.964	-	100%	44.355	-	100%

In tabel 20 worden de uittredens gerangschikt naar reden en onderverdeeld per verzekeringsinstelling. De LCM en NVSM halen een score van meer dan 45 % naar werkhervattingen toe. Het aantal gerechtigden die terugkeren naar arbeidsongeschiktheid ligt bij de LLM en LOZ het hoogst. Mogelijk ligt de verklaring in het feit dat de betrokken VI's een groot percentage van de uittredens heeft gecatalogeerd in de groep "andere".

Tabel 20 - Uittredens naar reden van de stopzetting van de deeltijdse activiteit per VI								
2012								
Uittredens - in percent								
	Redenen	LCM	LNМ	NVSM	LLM	LOZ	HZIV	Totaal
1	Terugkeer naar volledige A.O.	2.089 25,21%	360 29,41%	1.433 32,33%	441 37,50%	1.244 38,79%	11 18,33%	5.578 30,34%
2	Voltijdse werkhervatting	4.107 49,57%	106 8,66%	2.008 45,30%	124 10,54%	910 28,38%	11 18,33%	7.266 39,52%
3	Werkloosheid	19 0,23%	0 0,00%	88 1,99%	- 0,00%	6 0,19%	1 1,67%	114 0,62%
4	Overlijden	67 0,81%	5 0,41%	54 1,22%	10 0,85%	19 0,59%	0 0,00%	155 0,84%
5	(Brug)pensionering	179 2,16%	16 1,31%	98 2,21%	20 1,70%	45 1,40%	- 0,00%	358 1,95%
6	Uitsluiting adviserend geneesheer	564 6,81%	41 3,35%	635 14,32%	85 7,23%	171 5,33%	1 1,67%	1.497 8,14%
7	Uitsluiting GRI	84 1,01%	1 0,08%	39 0,88%	9 0,77%	26 0,81%	- 0,00%	159 0,86%
10	Nooit deeltijds hervat	152 1,83%	0 0,00%	8 0,18%	- 0,00%	- 0,00%	1 1,67%	161 0,88%
11	Andere	569 6,87%	622 50,82%	17 0,38%	401 34,10%	585 18,24%	2 3,33%	2.196 11,94%
99	Onbekend (reden niet meegedeeld)	456 5,50%	73 5,96%	53 1,20%	86 7,31%	201 6,27%	33 55,00%	902 4,91%
	Totaal	8.286 100,00%	1.224 100,00%	4.433 100,00%	1.176 100,00%	3.207 100,00%	60 100,00%	18.386 100,00%

b. Aantal uittredens per gewest en per periode

Het aantal uittredens wordt hierna verder opgesplitst per gewest en per periode van arbeidsongeschiktheid. Net als bij de intredens, kan worden vastgesteld dat Vlaanderen meer dan 70% van de uittredens voor zijn rekening neemt.

Tabel 21 - Uittredens per periode en per gewest				
2012				
Gewest	Primair	Invaliditeit	Totaal	%
Gewest Brussel	429	387	816	4,44%
Gewest Vlaanderen	7.228	6.093	13.321	72,45%
Gewest Wallonië	2.249	1.911	4.160	22,63%
Onbekend	45	44	89	0,48%
Totaal	9.951	8.435	18.386	100,00%
% prim - inval/totaal	54,12%	45,88%	100,00%	-

Een kleine meerderheid van de gerechtigden (54,12%) zetten hun toegelaten activiteit stop tijdens de periode van primaire ongeschiktheid. 45,88% beëindigt de toegelaten activiteit na meer dan één jaar arbeidsongeschiktheid.

c. Uittredens per landsbond en per leeftijdsgroep

De meeste uittredens doen zich voor tussen de leeftijd van 40 en 54 jaar. Hiermee wordt bevestigd dat vooral gerechtigden van middelbare leeftijd een deeltijdse activiteit uitoefenen.

Tabel 22 - Uittredens per landsbond en per leeftijdsgroep												
2012												
VI	Loontrekkenden											
	Leeftijdsgroep - in percent											
	- 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 +	Totaal
LCM	7 0,08%	234 2,83%	654 7,90%	972 11,74%	1.064 12,85%	1.288 15,55%	1.606 19,39%	1.292 15,60%	796 9,61%	266 3,21%	103 1,24%	8.282 100,00%
LNM	- 0,00%	27 2,21%	74 6,05%	116 9,48%	143 11,68%	213 17,40%	253 20,67%	203 16,58%	133 10,87%	43 3,51%	19 1,55%	1.224 100,00%
NVSM	3 0,07%	119 2,68%	329 7,42%	520 11,72%	635 14,31%	778 17,54%	786 17,72%	671 15,13%	393 8,86%	141 3,18%	61 1,38%	4.436 100,00%
LLM	1 0,09%	28 2,38%	73 6,21%	123 10,46%	128 10,88%	189 16,07%	237 20,15%	207 17,60%	127 10,80%	45 3,83%	18 1,53%	1.176 100,00%
LOZ	1 0,03%	89 2,77%	199 6,20%	337 10,50%	453 14,12%	568 17,71%	599 18,67%	540 16,83%	290 9,04%	101 3,15%	31 0,97%	3.208 100,00%
HZIV	- 0,00%	1 1,67%	3 5,00%	14 23,33%	6 10,00%	8 13,33%	12 20,00%	9 15,00%	6 10,00%	0 0,00%	1 1,67%	60 100,00%
Tot.	12 0,07%	498 2,71%	1.332 7,24%	2.082 11,32%	2.429 13,21%	3.044 16,56%	3.493 19,00%	2.922 15,89%	1.745 9,49%	596 3,24%	233 1,27%	18.386 100,00%

d. Reden van uittreden ten opzichte van de voornaamste ziektegroepen

In tabel 23 wordt getracht verbanden te zoeken tussen de ziektegroepen die aanleiding hebben gegeven tot het intreden in invaliditeit en de reden waarom de activiteit werd stopgezet.

Tabel 23 - Reden van uittreden ten opzichte van de voornaamste ziektegroepen							
2012							
ZG	Reden van uittrede - in percent						Totaal
	1	2	5	6	7	Andere	
2	330 32,48%	347 34,15%	47 4,63%	38 3,74%	4 0,39%	250 24,61%	1.016 100,00%
5	1.488 50,65%	532 18,11%	84 2,86%	121 4,12%	47 1,60%	666 22,67%	2.938 100,00%
6	190 53,07%	61 17,04%	15 4,19%	13 3,63%	3 0,84%	76 21,23%	358 100,00%
7	161 40,45%	88 22,11%	43 10,80%	11 2,76%	2 0,50%	93 23,37%	398 100,00%
13	894 40,23%	541 24,35%	100 4,50%	154 6,93%	73 3,29%	460 20,70%	2.222 100,00%
17	241 39,70%	156 25,70%	16 2,64%	61 10,05%	6 0,99%	127 20,92%	607 100,00%
Andere	366 40,85%	190 21,21%	40 4,46%	42 4,69%	20 2,23%	238 26,56%	896 100,00%
Totaal	3.670 43,51%	1.915 22,70%	345 4,09%	440 5,22%	155 1,84%	1.910 22,64%	8.435 100,00%

REDE VAN UITTREDE

- 1 Terugkeer volledige arbeidsongeschiktheid
- 2 Voltijdse werkhervatting
- 5 Bruggepensioneerden
- 6 Uitsluiting door de adviserend geneesheer
- 7 Uitsluiting door de GRI

ZIEKTEGROEPEN

- 2 Gezwollen
- 5 Psychische stoornissen
- 6 Ziekten van het zenuwstelsel en de zintuigen
- 7 Ziekten van het hart vaatstelsel
- 13 Ziekten van het bewegingsstelsel en het bindweefsel
- 17 Ongevalsletsels en vergiftigingen

Wat opvalt is dat de kans op terugkeer naar arbeidsongeschiktheid het hoogste ligt voor zij die lijden aan psychische stoornissen en ziekten van het zenuwstelsel en de zintuigen, zij dat het bij deze laatste ziektegroep over een zeer beperkt aantal gevallen gaat. In 50,65% van de gevallen wordt voor zij die lijden aan een of andere psychische problematiek, als reden van stopzetting van de activiteit, de terugkeer naar volledige arbeidsongeschiktheid opgegeven. Voor ziektegroep 6 bedraagt dit percentage 53,07%. Slechts 18,11% van de deeltijdse werkhervattingen vertrekken de vanuit een psychische problematiek, kunnen de opstap naar volledige werkhervatting zetten.

In ziektegroep 13 hervat 24,35% na een deeltijdse activiteit voltijds het werk. Hier keert 40,23% van de gerechtigden terug naar volledige arbeidsongeschiktheid.

Oncologische aandoeningen (ZG2) daarentegen geven een significant beter resultaat wat de terugkeer naar de arbeidsmarkt betreft.

e. Verband tussen het gewerkte volume en de redenen van uittreden

Het antwoord op de vraag of er een verband bestaat tussen het volume van de activiteit en de redenen van uittreden wordt hierna onderzocht.

Tabel 24 - Gewerkt volume ten opzichte van de redenen van uittreden										
2012										
Reden van uittreden	Aantal gewerkte uren									Totaal
	00 - 4:59	05 - 9:59	10 - 14:59	15 - 19:59	20 - 24:59	25 - 29:59	30 - 34:59	35 - 39:59	> 40	
Gewerkte volume - in percent										
Volledige arbeidsongeschiktheid	349 52,56%	478 46,91%	604 34,55%	2.021 24,81%	1.854 30,00%	66 31,58%	57 37,01%	74 50,68%	75 61,48%	5.578 30,34%
Voltijdse werkhervatting	104 15,66%	189 18,55%	572 32,72%	3.742 45,94%	2.501 40,48%	71 33,97%	49 31,82%	27 18,49%	11 9,02%	7.266 39,52%
Werkloosheid	2 0,30%	10 0,98%	8 0,46%	54 0,66%	33 0,53%	1 0,48%	1 0,65%	2 1,37%	3 2,46%	114 0,62%
Overlijden	11 1,66%	18 1,77%	8 0,46%	46 0,56%	54 0,87%	5 2,39%	6 3,90%	4 2,74%	3 2,46%	155 0,84%
(Brug)-pensionering	30 4,52%	29 2,85%	40 2,29%	119 1,46%	125 2,02%	5 2,39%	3 1,95%	7 4,79%	0 0,00%	358 1,95%
Uitsluiting adv. geneesheer	22 3,31%	75 7,36%	156 8,92%	658 8,08%	540 8,74%	21 10,05%	15 9,74%	5 3,42%	5 4,10%	1.497 8,14%
Uitsluiting door GRI	11 1,66%	15 1,47%	27 1,54%	62 0,76%	38 0,61%	2 0,96%	2 1,30%	2 1,37%	- 0,00%	159 0,86%
Nooit deeltijds het werk hervat	9 1,36%	14 1,37%	22 1,26%	72 0,88%	37 0,60%	2 0,96%	2 1,30%	- 0,00%	3 2,46%	161 0,88%
Andere	97 14,61%	139 13,64%	232 13,27%	937 11,50%	714 11,56%	25 11,96%	15 9,74%	20 13,70%	17 13,93%	2.196 11,94%
Onbekend	29 4,37%	52 5,10%	79 4,52%	434 5,33%	283 4,58%	11 5,26%	4 2,60%	5 3,42%	5 4,10%	902 4,91%
Totaal	664 100,00%	1.019 100,00%	1.748 100,00%	8.145 100,00%	6.179 100,00%	209 100,00%	154 100,00%	146 100,00%	122 100,00%	18.386 100,00%

Een eerste vaststelling die kan worden gemaakt betreft het feit dat arbeidsongeschikte gerechtigden die minder dan 10 uur presteren, ongeveer voor de helft terugkeren naar arbeidsongeschiktheid. Dit hoeft niet te verbazen. Het gaat om gerechtigden die proberen om een beperkt aantal uren te werken maar vaststellen dat dit omwille van hun gezondheidstoestand niet mogelijk is. Het is eigenaardig dat ook voor zij die bijna voltijds het werk hebben hervat (meer dan 35 uur), de terugval naar arbeidsongeschiktheid vrij groot is. Het gaat hier echter over een relatief klein aantal gevallen.

Arbeidsvolumes tussen de 15 en 25 uur per week geven de beste kansen op een volledige hervatting van de activiteit. Meer dan 40% van zij die uittreden nadat bovenvermelde uren per week werden gepresteerd, gaat opnieuw voltijds aan de slag.

f. Verband tussen de duur van de deeltijdse activiteit en de reden van uittreden

De duur van de deeltijdse activiteit heeft een duidelijke invloed op de reden van uittreden. Hoe korter de periode van de deeltijdse werkhervatting, hoe beter de resultaten naar tewerkstelling. Deze vaststelling hoeft niet echt te verwonderen. Gerechtigden met een minder complexe pathologie kunnen makkelijker na een korte tijd van deeltijds werken opnieuw voltijds aan de slag. Indien de gezondheidsproblemen ernstiger zijn, zal de periode van deeltijdse activiteit langer duren en zijn de mogelijkheden om terug voltijds aan het werk te gaan, niet meer zo evident.

De cijfers voor het dienstjaar 2012 zijn sprekend. In 2012 kon iets minder dan de helft (48,89%) van de gerechtigden die minder dan 3 maanden deeltijds het werk hebben hervat, hun activiteit opnieuw opnemen. In de volgende periode van 3 maanden zakt dit percentage tot 45,63%. Na een deeltijdse activiteit tussen 6 en 12 maanden daalt het percentage verder tot 35,47%. Gerechtigden die na één jaar uittreden, hebben een lagere kans om opnieuw voltijds het werk te hervatten. De kans op terugkeer naar een toestand van volledige arbeidsongeschiktheid daarentegen stijgt naarmate de duur van de activiteit toeneemt.

Tabel 25 - Duur van de deeltijdse activiteit ten opzichte van de reden van uittreden						
2012						
Duur van de activiteit - in percent						
Reden van uittreden	0-3 maanden	4-6 maanden	7-12 maanden	1-5 jaar	5-10 jaar	> 10 jaar
Volledige arbeidsongeschiktheid	2.266 26,96%	883 24,58%	759 28,43%	1.317 44,33%	265 49,35%	88 41,90%
Voltijdse werkhervatting	4.110 48,89%	1.639 45,63%	947 35,47%	510 17,17%	41 7,64%	19 9,05%
Werkloosheid	38 0,45%	23 0,64%	20 0,75%	23 0,77%	6 1,12%	4 1,90%
Overlijden	14 0,17%	21 0,58%	27 1,01%	65 2,19%	24 4,47%	4 1,90%
(Brug)pensionering	6 0,07%	12 0,33%	24 0,90%	130 4,38%	113 21,04%	73 34,76%
Uitsluiting adv. geneesheer	589 7,01%	460 12,81%	284 10,64%	156 5,25%	7 1,30%	1 0,48%
Uitsluiting door GRI	18 0,21%	17 0,47%	38 1,42%	81 2,73%	4 0,74%	1 0,48%
Nooit deeltijds het werk hervat	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%	0 0,00%
Andere	155 1,84%	1 0,03%	1 0,04%	3 0,10%	0 0,00%	1 0,48%
Onbekend	1.210 14,39%	536 14,92%	570 21,35%	686 23,09%	77 14,34%	19 9,05%
Totaal	8.406 100,00%	3.592 100,00%	2.670 100,00%	2.971 100,00%	537 100,00%	210 100,00%

g. Verband tussen de tijd die verloopt tussen de begindatum arbeidsongeschiktheid tot het begin van de toelating op de reden van uittreden

Het vlug onderkennen door de adviserend geneesheren van de mogelijkheid van toegelaten arbeid alsook het belang van een goede opvolging ervan, zeker tijdens de periode van primaire arbeidsongeschiktheid en tijdens het eerste jaar van invaliditeit, wordt door onderstaand cijfermateriaal geïllustreerd. Bij een beslissing tot deeltijdse activiteit binnen de vier maanden na aanvang van de arbeidsongeschiktheid, treedt meer dan 50% in 2012 na het stopzetten van de activiteit opnieuw toe tot de arbeidsmarkt. Het aandeel van werkhervattingen in de totale aantal uittredens daalt vervolgens tot minder dan 50%. Indien de beslissing wordt genomen tussen maand 4 en 10 keert meer dan 40% na het beëindigen van de activiteit terug naar een voltijdse hervatting. Indien het tijdvak van invaliditeit meer dan 1 jaar bedraagt, dalen de kansen op succesvolle re-integratie op de arbeidsmarkt. Dit is zeker het geval voor die arbeidsongeschikten die reeds meer dan twee jaar invalide zijn. De kans om terug voltijds aan de slag te gaan dalen tot 12,65%. Het omgekeerde fenomeen doet zich voor met betrekking tot de terugkeer naar arbeidsongeschiktheid na het beëindigen van een toegelaten activiteit. Het aantal gerechtigden die terugkeren naar volledige arbeidsongeschiktheid stijgt naarmate de periode die verloopt tussen het begin van de arbeidsongeschiktheid en de toelating tot het uitoefenen van een activiteit toeneemt. Na één jaar invaliditeit zijn er bijna 40% van de gevallen die terugkeren naar arbeidsongeschiktheid. Daarna loopt het percentage verder op tot 50% en meer.

Tabel 26 - Tijd tussen begindatum arbeidsongeschiktheid tot begin van de toelating op de reden van uittreden

2012							
Duur	A0	Voltijdse werk- hervatting	Uitsluiting	Totaal uittreden	%		
					1/4	2/4	3/4
	(1)	(2)	(3)	(4)			
duur 01 : 0 tot 1 maand	264	515	104	1.100	24,00%	46,82%	9,45%
duur 02 : 1 tot 2 maand	384	1.033	148	1.877	20,46%	55,03%	7,88%
duur 03 : 2 tot 3 maand	386	1.149	171	2.042	18,90%	56,27%	8,37%
duur 04 : 3 tot 4 maand	341	954	179	1.807	18,87%	52,79%	9,91%
duur 05 : 4 tot 5 maand	314	738	177	1.481	21,20%	49,83%	11,95%
duur 06 : 5 tot 6 maand	269	582	137	1.240	21,69%	46,94%	11,05%
duur 07 : 6 tot 7 maand	213	453	147	983	21,67%	46,08%	21,67%
duur 08 : 7 tot 8 maand	200	296	92	767	26,08%	38,59%	11,99%
duur 09 : 8 tot 9 maand	155	252	86	626	24,76%	40,26%	13,74%
duur 10 : 9 tot 10 maand	164	253	71	613	26,75%	41,27%	11,58%
duur 11 : 10 tot 11 maand	133	178	34	466	28,54%	38,20%	7,30%
duur 12 : 11 tot 12 maand	130	152	27	407	31,94%	37,35%	6,63%
duur 13 : 1 tot 2 jaar	773	506	190	1.969	39,26%	25,70%	9,65%
duur 14 : 2 tot 3 jaar	445	103	43	814	54,67%	12,65%	5,28%
duur 15 : 3 tot 4 jaar	275	38	17	469	58,64%	8,10%	3,62%
duur 16 : 4 tot 5 jaar	215	19	14	327	65,75%	5,81%	4,28%
duur 17 : 5 tot 6 jaar	170	11	7	266	63,91%	4,14%	2,63%
duur 18 : 6 tot 7 jaar	100	8	5	171	58,48%	4,68%	2,92%
duur > 7 jaar	647	26	7	961	67,33%	2,71%	0,73%
Totaal	5.578	7.266	1.656	18.386	30,34%	39,52%	9,01%

2^e Deel

Het vrijwilligerswerk

Vrijwilligerswerk in de zin van de wet van 3 juli 2005 (BS 29.08.2005) betreffende de rechten van de vrijwilligers wordt niet beschouwd als werkzaamheid, voor zover de adviserend geneesheer vaststelt dat deze activiteiten verenigbaar zijn met de algemene gezondheidstoestand van de betrokkene (artikel 100,§1 van de gecoördineerde wet).

Enkel het gekend vrijwilligerswerk wordt in deze studie besproken. Voor het uitoefenen van vrijwilligerswerk is het niet vereist dat de arbeidsongeschikte gerechtigden een toestemming van de adviserend geneesheer bekomen. In een aantal gevallen zal het vrijwilligerswerk niet gekend zijn. Om die reden zal het statistisch materiaal slechts gedeeltelijke informatie bevatten.

I. Aantal lopende toelatingen per nationaal nummer

Tabel 27 geeft het aantal arbeidsongeschikte werknemers weer die op 31 december van de jaren 2011 en 2012 een toegelaten activiteit als vrijwilliger uitoefenen. De overgrote meerderheid van de gevallen is op dat ogenblik erkend als invalide. Ten opzichte van 2011 is er een toename van het aantal toelatingen in 2012 met 24,56%. Hierbij moet evenwel worden opgemerkt dat veel toestemmingen in het kader van het vrijwilligerswerk voor een onbepaalde tijd worden gegeven. De kans is daarom reëel dat een aantal uitkeringsgerechtigden mogelijk hun toegelaten activiteit niet meer uitoefenen. In de mate dat de verzekeringsinstellingen niet op de hoogte zijn van het feit dat betrokkene de activiteit heeft gestaakt, blijft betrokkene in onze statistieken opgenomen als een actief geval.

Tabel 27 - Aantal vrijwilligers die een toegelaten activiteit uitoefenen						
VI	2011			2012		
	primaire	invaliditeit	Totaal	primaire	invaliditeit	Totaal
LCM	152 62,81%	2.778 46,30%	2.930 46,94%	158 61,00%	3.770 50,16%	3.928 50,52%
LNM	9 3,72%	188 3,13%	197 3,16%	11 4,25%	221 2,94%	232 2,98%
NVSM	48 19,83%	1.977 32,95%	2.025 32,44%	36 13,90%	2.317 30,83%	2.353 30,26%
LLM	11 4,55%	419 6,98%	430 6,89%	16 6,18%	435 5,79%	451 5,80%
LOZ	21 8,68%	610 10,17%	631 10,11%	35 13,51%	739 9,83%	774 9,95%
HZIV	1 0,41%	28 0,47%	29 0,46%	3 1,16%	34 0,45%	37 0,48%
Totaal	242 100,00%	6.000 100,00%	6.242 100,00%	259 100,00%	7.516 100,00%	7.775 100,00%

II. Aandeel van het vrijwilligerswerk in het totaal aantal toelatingen

Het aandeel van het vrijwilligerswerk in het totaal van het aantal lopende toestemmingen op 31.12.2011 en 2012 is niet onbelangrijk. In 2011 belooft het percentage 18,91% daar waar het in 2012 is gestegen tot 21,58%.

Tabel 28 - Aandeel vrijwilligers in het totaal van het aantal toelatingen						
VI	31-12-2011			31-12-2012		
	Toelatingen	Vrijwilligers	%	Toelatingen	Vrijwilligers	%
LCM	16.420	2.930	17,84%	18.159	3.928	21,63%
LNМ	1.173	197	16,79%	889	232	26,10%
NVSM	8.904	2.025	22,74%	10.103	2.353	23,29%
LLM	1.904	430	22,58%	1.826	451	24,70%
LOZ	4.521	631	13,96%	4.934	774	15,69%
HZIV	92	29	31,52%	121	37	30,58%
Totaal	33.014	6.242	18,91%	36.032	7.775	21,58%

III. Aantal lopende toelatingen per sociale stand

Onderverdeeld per sociale stand kan worden vastgesteld dat relatief meer arbeiders dan bedienden een activiteit als vrijwilliger uitvoeren.

Tabel 29 - Aantal toelatingen per sociale stand en verzekeringsinstelling						
VI	31-12-2012					
	Arbeiders			Bedienden		
	Toelatingen	Vrijwilligers	%	Toelatingen	Vrijwilligers	%
LCM	9.710	2.217	22,83%	8.449	1.711	20,25%
LNМ	465	122	26,24%	424	110	25,94%
NVSM	6.691	1.787	26,71%	3.412	566	16,59%
LLM	1.176	305	25,94%	650	146	22,46%
LOZ	2.136	378	17,70%	2.798	396	14,15%
HZIV	87	32	36,78%	34	5	14,71%
Totaal	20.265	4.841	23,89%	15.767	2.934	18,61%

IV. Aantal lopende toelatingen per geslacht

Het beschikbaar cijfermateriaal geeft aan dat in absolute cijfers meer vrouwen dan mannen vrijwilligerswerk uitoefenen. Ten opzichte van het aantal gegeven toelatingen, oefenen procentueel dan weer meer mannen dan vrouwen vrijwilligerswerk uit (24,85% van de mannen tegenover 19,38% van de vrouwen).

Tabel 30 - Aantal toelatingen per geslacht en verzekeringsinstelling						
VI	31-12-2012					
	Mannen			Vrouwen		
	Toelatingen	Vrijwilligers	%	Toelatingen	Vrijwilligers	%
LCM	7.380	1.702	23,06%	10.779	2.226	20,65%
LNМ	372	107	28,76%	517	125	24,18%
NVSM	4.071	1.191	29,26%	6.032	1.162	19,26%
LLM	796	218	27,39%	1030	233	22,62%
LOZ	1.790	358	20,00%	3.144	416	13,23%
HZIV	67	21	31,34%	54	16	29,63%
Totaal	14.476	3.597	24,85%	21.556	4.178	19,38%

V. Aantal toelatingen voor vrijwilligers in de primaire periode of in invaliditeit onderverdeeld per gewest

Uit tabel 31 kan worden afgeleid dat veruit de meeste mensen met een toestemming tot het uitoefenen van een activiteit als vrijwilliger zich bevinden in de periode van invaliditeit. Slechts 3,33% van de lopende toelatingen in 31.12.2012 hebben betrekking op mensen die zich bevinden in het eerste jaar van arbeidsongeschiktheid.

In absolute cijfers worden op 31.12.2012 het grootste aantal vrijwilligersactiviteiten uitgeoefend in Vlaanderen (81,25%).

Tabel 31 - Aantal toelatingen per arbeidsongeschiktheidsperiode en gewest			
	2012		
	Primair	Invaliditeit	Totaal
Gewest Brussel	14	285	299
Gewest Vlaanderen	206	6.111	6.317
Gewest Wallonië	39	1.110	1.149
Onbekend	0	10	10
Totaal	259	7.516	7.775

VI. Vrijwilligers per landsbond en per leeftijdsgroep

Tabel 32 - Aantal vrijwilligers per landsbond en leeftijdsgroep												
2012												
VI	Leeftijd											
	-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-	Totaal
Aantal vrijwilligers - in percent												
LCM	0 0,00%	27 0,69%	116 2,95%	328 8,35%	385 9,80%	556 14,15%	692 17,62%	749 19,07%	725 18,46%	349 8,88%	1 0,03%	3.928 100,00%
LNM	0 0,00%	2 0,86%	10 4,31%	15 6,47%	23 9,91%	24 10,34%	42 18,10%	54 23,28%	36 15,52%	26 11,21%	0 0,00%	232 100,00%
NVSM	0 0,00%	4 0,17%	46 1,95%	148 6,29%	202 8,58%	347 14,75%	405 17,21%	479 20,36%	441 18,74%	277 11,77%	4 0,17%	2.353 100,00%
LLM	0 0,00%	1 0,22%	6 1,33%	38 8,43%	23 5,10%	59 13,08%	84 18,63%	96 21,29%	91 20,18%	53 11,75%	0 0,00%	451 100,00%
LOZ	0 0,00%	1 0,13%	25 3,23%	51 6,59%	69 8,91%	115 14,86%	149 19,25%	157 20,28%	133 17,18%	74 9,56%	0 0,00%	774 100,00%
HZIV	0 0,00%	0 0,00%	2 5,41%	2 5,41%	0 0,00%	5 13,51%	6 16,22%	11 29,73%	6 16,22%	5 13,51%	0 0,00%	37 100,00%
Totaal	0 0,00%	35 0,45%	205 2,64%	582 7,49%	702 9,03%	1106 14,23%	1378 17,72%	1546 19,88%	1432 18,42%	784 10,08%	5 0,06%	7.775 100,00%

De meeste arbeidsongeschikte werknemers die op 31.12.2012 een activiteit als vrijwilliger uitoefenen, situeren zich in de leeftijdscategorie tussen 45 en 59 jaar. Deze vaststelling is in overeenstemming met het feit dat de meeste arbeidsongeschikte gerechtigden zich thans in de oudere leeftijdscategorieën bevinden.

VII. Duur tussen begindatum arbeidsongeschiktheid en begindatum van de toegelaten activiteit

In tabel 33 wordt de duur berekend tussen de begindatum van de arbeidsongeschiktheid en de begindatum van de toegelaten activiteit als vrijwilliger. Hierbij valt op dat slechts een zeer beperkt aantal arbeidsongeschikte gerechtigden binnen het jaar na het begin van arbeidsongeschiktheid een toelating tot een deeltijdse activiteit hebben bekomen. 35,73% vangen een taak als vrijwilliger aan als ze tussen één en vier jaar arbeidsongeschikt zijn. Meer dan 20% is meer dan 10 jaar arbeidsongeschikt alvorens een deeltijdse activiteit aan te vangen. Uit de cijfers blijkt dat bij vrijwilligers de tijd die verloopt tussen de aanvang van de arbeidsongeschiktheid en het begin van de activiteit vrij lang is.

Tabel 33 - Duur tussen begindatum ziekte en begin toelating vrijwilligerswerk		
Duur	2012	
	Gevallen	%
Duur van 1 tot 6 maand	486	7,11%
Duur van 6 tot 12 maand	523	8,34%
Duur van 1 tot 2 jaar	1.180	15,39%
Duur van 2 tot 3 jaar	852	11,03%
Duur van 3 tot 4 jaar	746	9,14%
Duur van 4 tot 5 jaar	521	6,41%
Duur van 5 tot 6 jaar	476	5,98%
Duur van 6 tot 7 jaar	369	4,64%
Duur van 7 tot 8 jaar	300	4,23%
Duur van 8 tot 9 jaar	302	3,86%
Duur van 9 tot 10 jaar	267	3,62%
Duur > 10 jaar	1.753	20,24%
Totaal	7.775	100,00%

VIII. Uittredens

In 2012 zijn er 1.729 sociaal verzekerden gestopt met hun deeltijdse activiteit als vrijwilliger. Voor hetzelfde dienstjaar wordt de reden van uittreden weergegeven. Hieruit blijkt dat de voornaamste oorzaak waarom sociaal verzekerden stoppen met hun activiteit als vrijwilliger de terugkeer is naar volledige arbeidsongeschiktheid (46,62%). In tegenstelling met de sociaal gerechtigden die een toelating gekregen hebben in toepassing van artikel 100,§2, zijn het aantal vrijwilligers die uittreden omdat zij het werk hebben hervat, vrij laag. Slechts 7,81% hervatten voltijds het werk.

Tabel 34 - Uittredens naar reden van de stopzetting van de deeltijdse activiteit								
Reden van uittreden	LCM	LNМ	NVSM	LLM	LOZ	HZIV	Totaal	%
Terugkeer naar volledige arbeidsongeschiktheid	281	89	193	93	150		806	46,62%
Voltijdse werkherhvatting	61	7	43	8	15	1	135	7,81%
Werkloosheid	2		23				25	1,45%
Overlijden	28	5	19	1	7		60	3,47%
(Brug)pensionering	45	4	63	16	8		136	7,87%
Uitsluiting adv. geneesheer	40	5	44	6	9		104	6,02%
Uitsluiting door GRI	25	1	17	2	10		55	3,18%
Uitsluiting door geneesheer inspecteur	0						0	0,00%
Nooit deeltijds het werk hervat	15						15	0,87%
Andere	214	50	8	35	79	7	393	22,73%
Totaal	711	161	410	161	278	8	1729	100,00%

3^e Deel
Niet-toegelaten
activiteit

I. Juridisch kader

De wetgeving in verband met de niet-toegelaten activiteit wordt geregeld in artikel 101 van de gecoördineerde wet van 14 juli 1994. Het artikel 101 stelt dat de arbeidsongeschikt erkende gerechtigde die arbeid heeft verricht zonder toelating, of zonder de voorwaarden van de toelating te respecteren, wordt onderworpen aan een geneeskundig onderzoek om na te gaan of de erkenningsvoorwaarden voor de arbeidsongeschiktheid zijn vervuld op de datum van het onderzoek. De Koning bepaalt de termijn waarbinnen dit onderzoek uitgevoerd moet worden, te rekenen vanaf de vaststelling van de niet-toegelaten activiteit of van de mededeling ervan.

In geval van een negatieve beslissing, wordt een beslissing van einde van erkenning betekend aan de betrokkene binnen de termijn bepaald door de Koning. De gerechtigde moet de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen terugbetalen die hij ontvangen heeft voor de dagen of de periode tijdens welke hij de niet-toegelaten arbeid heeft verricht.

In 2012 werden door de verzekeringsinstellingen 443 gevallen van niet-toegelaten activiteit opgenomen in de gegevensstroom.

Tabel 35 - Aantal gevallen niet toegelaten activiteit			
2012			
VI	Mannen	Vrouwen	Totaal
LCM	16	30	46
LNМ	13	17	30
NVSM	7	17	24
LLM	61	57	118
LOZ	88	135	223
HZIV	2	0	2
Totaal	187	256	443

II. Aantal niet-toegelaten activiteiten per ziekenfonds en leeftijdsgroep

Tabel 36 geeft het aantal arbeidsongeschikte werknemers waarvoor de adviserend geneesheer in 2012 een niet toegelaten activiteit heeft vastgesteld. De cijfers worden meegedeeld per verzekeringsinstelling en leeftijdscategorie. Tussen de leeftijd van 35 en 54 wordt 60,27% van het aantal niet-toegelaten activiteit uitgevoerd.

Tabel 36 - Aantal gevallen per verzekeringsinstelling en per leeftijdsgroep												
VI	Leeftijdsgroep											Totaal
	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	>64	
	Aantal gevallen - in percent											
LCM	- 0,00%	1 0,23%	8 1,81%	7 1,58%	9 2,03%	7 1,58%	2 0,45%	9 2,03%	1 0,23%	2 0,45%	- 0,00%	46 10,38%
LNM	- 0,00%	2 0,45%	1 0,23%	1 0,23%	3 0,68%	7 1,58%	5 1,13%	2 0,45%	5 1,13%	4 0,90%	- 0,00%	30 6,77%
NVSM	- 0,00%	1 0,23%	1 0,23%	5 1,13%	5 1,13%	4 0,90%	4 0,90%	4 0,90%	- 0,00%	- 0,00%	- 0,00%	24 5,42%
LLM	1 0,23%	3 0,68%	13 2,93%	15 3,39%	12 2,71%	11 2,48%	23 5,19%	13 2,93%	19 4,29%	8 1,81%	- 0,00%	118 26,64%
LOZ	- 0,00%	8 1,81%	20 4,51%	27 6,09%	40 9,03%	31 7,00%	38 8,58%	36 8,13%	20 4,51%	2 0,45%	1 0,23%	223 50,34%
HZIV	- 0,00%	- 0,00%	- 0,00%	- 0,00%	2 0,45%	- 0,00%	- 0,00%	- 0,00%	- 0,00%	- 0,00%	- 0,00%	2 0,45%
Totaal	1 0,23%	15 3,39%	43 9,71%	55 12,42%	71 16,03%	60 13,54%	72 16,25%	64 14,45%	45 10,16%	16 3,61%	1 0,23%	443 100,00%

III. Aantal niet-toegelaten activiteiten onderverdeeld per sociale stand en geslacht

Niet-toegelaten activiteit wordt het vaakst gesignaleerd bij bedienden vrouwen (32,05%) en arbeiders mannen (26,64%).

Tabel 37 - Aantal gevallen per sociale stand, geslacht en verzekeringsinstelling							
VI	Bedienden			Arbeiders			Totaal
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	
LCM	8	21	29	8	9	17	46
LNМ	5	5	10	8	12	20	30
NVSM	4	9	13	3	8	11	24
LLM	11	20	31	50	37	87	118
LOZ	41	87	128	47	48	95	223
HZIV	-	-	-	2	-	2	2
Totaal	69	142	211	118	114	232	443

IV. Aantal niet-toegelaten activiteiten per gewest

Het aantal vastgestelde gevallen van niet-toegelaten activiteit wordt in tabel 38 weergegeven per gewest.

Tabel 38 - Aantal gevallen per gewest							
	Bedienden			Arbeiders			Totaal
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	
Gewest Brussel	11	33	44	7	13	20	64
Gewest Vlaanderen	32	69	101	80	62	142	243
Gewest Wallonië	24	39	63	29	38	67	130
Onbekend	2	1	3	2	1	3	6
Totaal	69	142	211	118	114	232	443

4^e Deel

Besluit

Het geven van een toelating om arbeidsongeschikte gerechtigde loontrekkenden via een deeltijdse activiteit opnieuw te re-integreren is een door de adviserend geneesheer veel gebruikt en nuttig instrument. In 2011 maken 41.964 arbeidsongeschikte gerechtigden gebruik van de mogelijkheid tot deeltijdse arbeid. In 2012 is dit aantal opgelopen tot 44.355 eenheden. Het aantal arbeidsongeschikten die een deeltijdse activiteit uitoefenen neemt sinds 2009 constant toe.

Voor 16,38% van deze werknemers die een deeltijdse activiteit uitoefenen, mondt de deeltijdse activiteit in 2012 effectief uit in het hernemen van een voltijdse tewerkstelling. Van zij die hun activiteit stopzetten hervat 39,52% terug voltijds het werk. Alhoewel het aantal arbeidsongeschikten die een deeltijdse activiteit uitoefenen constant stijgt, lijkt het percentage dat na het beëindigen van die activiteit voltijds het werk hervat, te plafonneren in de buurt van 40%.

Van het totaal aantal gerechtigden die in 2012 een deeltijdse activiteit uitoefenden, keert 12,58% terug naar volledige arbeidsongeschiktheid. Van diegenen die hun activiteit in 2012 hebben stopgezet wordt 30,34% opnieuw arbeidsongeschikt.

Deeltijdse activiteit wordt voornamelijk door gerechtigden van middelbare leeftijd uitgeoefend. In de werknemersregeling oefenen vooral vrouwen (61,5%) een deeltijdse activiteit uit. Iets meer arbeiders (54,58%) dan bedienden werken deeltijds. Vrouwelijke bedienden zijn met 34,43% het sterkst vertegenwoordigd daar waar mannelijke bedienden duidelijk ondervertegenwoordigd zijn (10,98%).

Landelijk oefenen 8,28% van het totaal aantal arbeidsongeschikte invaliden een deeltijdse activiteit uit. Per gewest en arrondissement zijn er evenwel belangrijke verschillen vast te stellen. Vlaanderen en dan vooral de provincie West-Vlaanderen waar tot 13,55% van de invaliden een toegelaten activiteit uitoefenen, doet het beter dan Wallonië. Ten zuiden van de taalgrens zijn het de provincies Namen, Luik en Henegouwen die slecht scoren (respectievelijk 5,12%, 5,87% en 5,13%). In het Brussels Gewest oefent slechts 4,84% een toegelaten activiteit uit. Activering via de toepassing van het artikel 100,§2, wordt in het Brussels Gewest niet echt veel toegepast.

Psychische stoornissen maken 31,22% uit van het totaal aantal toestemmingen. Ziektes van het bewegingsstelsel en het bindweefsel vertegenwoordigen 27,04% van het aantal toestemmingen. Voor oncologische problemen bedraagt dit percentage 11,47%. De groep van psychische stoornissen die deeltijds aan de slag is, is ondervertegenwoordigd in verhouding tot het aantal invaliden die aan deze ziekten lijden. Vooral bij de groep van de vrouwelijke en mannelijke bedienden is deze vaststelling frappant.

Meer dan 70% (72,76%) van zij die deeltijdwerk aanvatten, doen dat in de periode van primaire arbeidsongeschiktheid. De overige (27,44%) treden in het systeem wanneer zij reeds invalide zijn.

De meeste toelatingen betreffen ongeveer een halve tewerkstelling. Maar liefst 97,25% van alle nieuwe toelatingen hebben een arbeidsvolume van minder dan 25 uur. Minder dan 3% werkt meer dan halftijds. Niettegenstaande nergens beschreven staat dat een halftijdse tewerkstelling het maximaal mogelijke is, laten de adviserend geneesheren zich onbewust leiden door artikel 100,§2 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994, dat een toegelaten arbeid slechts mogelijk is op voorwaarde dat de sociaal verzekerde, vanuit een geneeskundig oogpunt, een vermindering van zijn vermogen van ten minste 50% behoudt. Een grotere flexibiliteit is hier zeker aangewezen. De voorstellen betreffende de innoverende re-integratietrajecten voor arbeidsongeschikten (nota BU 2013/57) die op 16 oktober aan het Beheercomité werden voorgelegd, beantwoorden aan die noodwendigheid.

Vastgesteld wordt dat heel wat toelatingen voor onbepaalde tijd worden gegeven. De adviserend geneesheren argumenteren dat het geven van een in de tijd niet gelimiteerde toestemming wordt toegestaan om te vermijden dat de sociaal verzekerden, in geval zij vergeten een verlenging van de toestemming te vragen, een niet-toegelaten activiteit uitoefenen. Wanneer de toegestane activiteit

niet voldoende wordt opgevolgd, tast de geciteerde werkwijze evenwel de kwaliteit van de databank aan. De databank van de deeltijdse activiteit dreigt aldus te verworden tot een gegevensbank van toelatingen veeleer dan meetinstrument van effectieve werkzaamheid.

Een aantal voorwaarden beïnvloeden duidelijk de resultaten op het vlak van de re-integratie.

- Hoe vlugger door de adviserend geneesheer wordt beslist om bij een gerechtigde werknemer een deeltijdse activiteit op te starten, hoe groter de slaagkansen naar het hernemen van de activiteit. Meer dan 45% van de gerechtigden die een toelating hebben gekregen binnen de 6 maanden na het aanvangen van de arbeidsongeschiktheid, hervatten voltijds het werk. Naarmate de periode tussen de arbeidsongeschiktheid en het aanvangen van een toegelaten activiteit toeneemt, daalt de kans om terug voltijds het werk te hervatten. Indien meer dan twee jaar na het begin van de arbeidsongeschiktheid een toelating wordt gegeven, treedt nog slechts een beperkt aantal arbeidsongeschikte gerechtigden opnieuw toe tot de arbeidsmarkt. Nadat de ziekte van de arbeidsongeschikte gerechtigden voldoende is gestabiliseerd zodat de adviserend geneesheer een goed inzicht in de mogelijkheid tot deeltijdse activiteit verkrijgt, dient snel tot een eerste evaluatie te worden overgegaan. Tijdens dit eerste contact tussen de gerechtigden en de adviserend geneesheer dient de mogelijkheid om deeltijds te werken in elk geval bespreekbaar te zijn. Een verdere opvolging om de zes maanden is, zeker tijdens de eerste twee jaar van ongeschiktheid, waar de kans op een opstap naar een voltijdse baan nog reëel is, noodzakelijk. Daarna kan het mogelijk volstaan betrokkene opnieuw te evalueren na een iets langere periode.
- Hoe korter de periode van de toegelaten deeltijdse werkhervatting, hoe beter de resultaten naar het hernemen van de activiteit. Personen die reeds meer dan één jaar een deeltijdse activiteit uitoefenen, vallen bij het stopzetten van hun activiteit grotendeels terug op volledige arbeidsongeschiktheid.
- Volgehouden werkvolumes tussen de 10 en 35 uur per week, met een piek tussen 15 en 25 uur, geven de meeste kans naar voltijdse tewerkstelling. Bij volumes minder dan 10 uur per week is het risico om opnieuw arbeidsongeschikt te worden veel groter. Het betreft arbeidsongeschikten die alsnog een inspanning willen leveren om een activiteit uit te oefenen maar die omwille van hun gezondheidstoestand er niet in slagen deze inspanning vol te houden.
- De voornaamste ziektegroepen die aan de basis liggen voor het intreden in invaliditeit, zijn tevens de ziektegroepen waarbij de resultaten naar werkhervatting toe, problematisch zijn. Invalide gerechtigde arbeidsongeschikten die lijden aan een psychische problematiek of aan een ziekte van het zenuwstelsel en de zintuigen hebben de grootste kans om na een deeltijdse activiteit opnieuw terug te keren naar volledige arbeidsongeschiktheid. Bij psychische problemen loopt dit percentage op tot 50,65%. 18,11% van de invaliden met psychische problemen maakt opnieuw de opstap naar werk. Gedeeltelijk toegelaten arbeid als opstap naar werk komt het meest voor bij de invaliden die lijden aan oncologische problemen. In die ziektegroep hervat 34,15% het werk.

Het vrijwilligerswerk vertegenwoordigt met 21,58% van het totaal aantal toelatingen een niet onbelangrijke groep. Met 81,25% van het vrijwilligerswerk is Vlaanderen veruit de regio waar de meeste toelatingen tot het uitoefenen van een vrijwillige activiteit worden gegeven. Opvallend is dat de toelatingen tot het uitoefenen van een activiteit als vrijwilliger worden gegeven in de periode van invaliditeit. Het feit dat de tijd die verloopt tussen het begin van arbeidsongeschiktheid en het geven van de toelating in 84,55% van de gevallen meer dan één jaar bedraagt, heeft zijn gevolgen op het vlak van de geschiktheid voor het uitoefenen van een voltijdse baan nadien. Van zij die uittreden hervat slechts 7,81% het werk voltijds. Meer dan 46% keert na het beëindigen van de vrijwilligersactiviteit terug naar arbeidsongeschiktheid. Arbeidsongeschikte gerechtigden die een vrijwillige activiteit uitoefenen zijn voornamelijk mensen die reeds langere tijd arbeidsongeschikt zijn maar binnen de grenzen van wat hun gezondheid toelaat, zich nog nuttig wensen te maken. De band met de arbeidsmarkt is in de meeste gevallen niet meer aanwezig.

Publicatiedatum: Mei 2014

Verantwoordelijke uitgever: J. De Cock, Tervurenlaan 211, 1150 Brussel

Realisatie: Dienst voor uitkeringen van het RIZIV

Grafisch ontwerp: Ab initio Graphic Design

Foto: Verypics

Wettelijk depot: D/2014/0401/30